

Els reptes de la vinya: noves plagues i canvi global

Durant segles i fins als nostres dies, la viticultura empordanesa ha sofert i ha sabut superar nombroses crisis provocades per plagues i malalties. En els anys que venen haurà d'afrontar l'arribada de malalties noves i les conseqüències del canvi climàtic, i ho haurà de fer seguint criteris respectuosos amb el medi ambient.

Text > **ANTONI ROIG CASTELLA**, enginyer industrial i president de la Comissió Tècnica del Consell Regulador de la DO Empordà

Fotos > **JOSEP M. DACOSTA**

La plaga històrica més important de les vinyes empordaneses va ser la de la fil·loxera, que va arribar a través de França l'any 1879 i les va arrasar gairebé totes. La fil·loxera és un pugó d'origen nord-americà que s'alimenta, en la seva forma larvària, de les arrels del cep, cosa que en provoca la podridura i també la mort de la planta. La solució a la plaga i la recuperació del conreu es va trobar empeltant *Vitis vinifera* sobre portaempelts americans resistents.

També en el segle XIX van arribar dues de les plagues més importants que afecten la vinya. L'oïdi, que es va introduir el 1850, i el míldiu, detectat per primera vegada el 1880. El mitjà de lluita que es va trobar contra aquests dos fongs i que es continua utilitzant va ser el tractament de les vinyes amb sofre i productes a base de coure, respectivament.

En una època més recent va arribar la flavescència daurada, una greu malaltia causada per un fitoplasma que també provoca la mort del cep. La lluita coordinada a tota la comarca contra els insectes transmissors ha aconseguit controlar-ne l'extensió. Aquest repàs no exhaustiu de les plagues i malalties endèmiques del vinyar empordanès només vol posar en relleu com els viticultors han après a conviure-hi i a combatre-les amb èxit. Els anys que venen, la viticultura de l'Empordà s'haurà d'enfrontar a dos reptes importants.

La sostenibilitat ambiental

El primer repte és l'adaptació als cri-



>> *Els búnquers refugien ratpenats, que són uns insecticides naturals.*

teris de sostenibilitat ambiental, que cada dia són més; no solament una exigència derivada d'una legislació cada vegada més restrictiva en l'ús de productes fitosanitaris, sinó també una exigència del consumidor. Aquest repte s'està encarant amb èxit. Cada dia hi ha més viticultors empordanesos que treballen amb els criteris de la viticultura ecològica. Això significa deixar d'aplicar herbicides, adobs minerals i insecticides i fungicides sintètics, així com minimitzar la utilització de substàncies com el coure.

En viticultura ecològica, l'estratègia per combatre les plagues i malalties

consisteix a actuar preventivament i reduir al mínim les actuacions. Per propiciar i fer possible aquesta nova manera d'actuar, el Consell Regulador de la DO Empordà i l'IRTA (Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries) han impulsat la creació d'una xarxa d'estacions meteorològiques que permeten als viticultors disposar de les dades necessàries per aplicar uns criteris tècnics basats en models predictius, per determinar el moment just de les actuacions.

També en àmplies zones de vinyers s'utilitzen mètodes de confusió sexual a base de feromones per limitar la re-



>> Placa de carrer a Vilajuïga, poble vitivinícola.

producció del cuc del raïm o lobèsia, un insecte que pot provocar importants danys al raïm, i així s'evita haver d'utilitzar insecticides.

Una altra iniciativa que està en marxa amb aquest mateix propòsit és l'habilitació d'antics búnquers franquistes abandonats com a refugi de ratpenats. Proporcionant-los llocs segurs de cria i repòs s'afavoreix la recuperació de la població, que havia disminuït els darrers anys a causa de l'ús de plaguicides. Els ratpenats són animals insectívors i contribueixen de forma

La manca de precipitacions pot arribar a ser el condicionant més important de la viticultura

significativa a la reducció del nombre d'insectes perjudicials per a les vinyes.

I en aquest context de lluita sostenible contra les plagues, és probable que els pròxims anys s'hagi de fer front a malalties noves, com per exemple la *Xylella fastidiosa* que, provinent d'Amèrica, es propaga amb rapidesa per Europa. La xilella és un bacteri que es transmet a través d'un nombrós grup d'insectes i que afecta en major o menor mesura les plantes llenyoses, especialment l'olivera i l'ametller, però també la vinya, ja que bloqueja el flux de la saba a la planta i en provoca l'assecamment. A aquesta malaltia encara no se li ha trobat cap remei.

L'escalfament global

El segon repte —que encara és més difícil d'enfrontar— és l'adaptació a les conseqüències derivades de l'escalfament global sobre la producció i la qualitat. L'increment de les temperatures i la disminució de les precipitacions comporten modificacions en la composició del raïm, amb un desacoblament entre la maduració tecnològica

(grau i acidesa) i la maduració fenòlica i aromàtica. I en situacions extremes, la sobreexposició de fulles i raïms pot arribar a assecar les baies, com ja va passar l'any 2019 en algunes zones vitícoles. La manca de precipitacions pot arribar a ser el condicionant més important de la viticultura. La utilització i la gestió eficient del reg esdevindran dos factors molt importants en el futur.

Per capejar aquests efectes del canvi climàtic, els experts suggereixen diferents actuacions, com ara la recuperació de varietats ancestrals que s'havien desestimat en el passat i que poden ser interessants en les noves condicions ambientals, i la prospecció en la varietat intravarietal per localitzar els clons més ben adaptats a la sequera i a l'ús eficient de l'aigua. També la millora i l'adaptació de les varietats de raïm existents a través de tècniques d'edició genètica, l'obtenció de portaempelts nous més resistents a la sequera i el desenvolupament de varietats noves resistents a malalties com el mildiu o l'oïdi, *Botrytis cinerea*, els fongs de la fusta o *Xylella fastidiosa*.